

Palacký a zemský archiv

Kollmann Josef, Archiváři: Sborník studií PhDr. Josefa Kollmanna vydaný při příležitosti jeho nedožitých 90. narozenin

Pro seskupení lidí zabývajících se historií a jejími příbuznými vědy je František Palacký považován za zakladatele moderního dějepisce a organizátora veřejného kulturního a vědeckého života. A právě této osobnosti je věnována studie Josefa Kollmanna, který vyzdvihuje Palackého jako zakladatele zemského archivu a organizátora archivnictví.

Vztah Františka Palackého s archivní vědou se vyvíjel už v jeho mládí. Před ujasněním svého životního cíle, dát českému národu pravdivý obraz jeho minulosti, pracoval jako archivář ve šternberském archivu. Po přesídlení do Prahy začal jako první systematicky organizovat archivy a studiem pramenů se stal největším uživatelem našich archivů a jejich největším znalcem. V 19. století byla na našem území situace archivnictví velice nepříznivá, v celé zemi byl pouze jeden státní archiv, který choval dokumenty z Českého království a jeho stav byl velmi špatný. V této době bylo o celou archivní síť zle postaráno, nejlépe na tom byli soukromé archivy, kterým byla věnována péče.

V této době se zrodila myšlenka o založení archivu, jako zemského samosprávného orgánu, který bude shromažďovat písemné dokumenty splňující podmínky uložení a vykonávat povinnosti archivu, ale hlavně bude pokračovat v jeho díle Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě. Zřízení archivu pozastavila politická situace a postavení Palackého, ale své čekání vyplnil hledáním vhodného kandidáta, který by pokračoval v jeho stopách. V roce 1862 podal návrh zemskému výboru, ve kterém navrhuje za svého nástupce Antonína Gindelyho. Na zasedání referoval o postavení zemského archiváře dr. F. A. Brauner, který nastínil i program historické práce podle Palackého představ. Nejprve se dr. Brauner zabýval všeobecně významem archivu, jako instituci, která slouží k veřejným zájmům, poskytovateli historické vědy a ochránci cenných pramenů. Navrhovaný archiv by měl být užitečným, přístupným a soustředit v něm veškerý materiál. Především by měl být ukládacím místem pro všechny dokumenty vzešlé ze starších vznešených rodin, měst a institucí. Hlavní úlohou zvoleného zemského archiváře by bylo organizování archivu, především jeho rozmnožování. Ale doplňování a pořádání je pouze mechanická činnost, která nevyvolává radost vědeckého archiváře. Ten by měl být nadšenec a měl by umět vyvolat v život historické spolky, které by podporoval vydáváním pramenů vztahující se k zemským dějinám. Zemský archivář by mohl své znalosti využít a předávat je dále prostřednictvím přednášek na univerzitách, kde by četl a porozuměl společně se studenty starým dokumentům.

Po návrhu a doporučení dr. Braunera a Palackého se zemský výbor rozhodl jmenovat zemským archivářem Antonína Gindelyho, který převzal velkou odpovědnost. Hned od počátku se snažil uskutečňovat program, který navrhl dr. Brauner a Palacký. Mezi dalšími návrhy bylo vytvoření tzv. dopisovatelů, kteří by vyhledávali dokumenty a získávali je pro archiv. V jiném případě by pořizovali opisy archiválií, které zemský archiv nemůže získat v originále. Tento návrh také zemský výbor schválil.

Tento krok výboru se nelíbil Palackému a na jeho doporučení byla vytvořena komise, která by udělala odbornější rozbor Gindelyho návrhu. Jejich členy byl například Palacký a Tomek, sešli se celkem pětkrát a jejich výsledkem byla „Zpráva komise o upravení českého archivu zemského a návrhy, jak by se rozmnožoval“. Jejich cílem bylo tedy shrnout, jaké účely by měl mít zřízený zemský archiv, jaké dokumenty by měl získávat a jaké dotace by měl archiv dostávat. Tato zpráva byla přednesena na sněmovním jednání v roce 1865, ale během debaty se hlavního slova ujal profesor Höfler. Ten byl velmi dobře připraven, poukázal na všechny zničené písemnosti, navrhl založení

vysoké školy archivnictví a zřízení historické komise. Tyto návrhy se ovšem nelíbili Palackému a dalším členům z komise a na založení školy v této době nedošlo. Höflerovy návrhy byly pokrokové a k založení archivní školy došlo v roce 1919.

Zemský archiv během svého působení získal pod svou kompetenci malý stavovský archiv v roce 1870 a korunní archiv v roce 1884. Poslední jednání týkající se zemského archivu, do kterého zasáhl Palacký proběhl v roce 1966, a to v souvislosti s vydáním instrukcí Gindelyho. Jeho návrh byl pozměněn rozbořem Palackého a K. J. Erbena (ředitele Archivu hl. m. Prahy), ale později schválen komisí. Zemský archivář tedy sledoval vývoj, pořádání a rozmnožování fondů u státních a zemských archivů. Každoročně se zúčastňoval cest do zahraničí, kde obohacoval historické sbírky.

Jak již bylo zmíněno, zemský archivář Gindely slíbil před převzetím úřadu, že započne s pokračováním díla Dějiny české, až dokončí své práce. Léta ubíhala a na dodělání díla nedošlo, ale hned po nastoupení začal pracovat na svém edičním projektu Monumenta historiae Bohemica. A dále pak v odkazu Palackého vydával svazky Sněmů v české i v německé řadě. Zemský archiv byl nadále v duchu, že byl založen Františkem Palackým.

Autor tohoto díla Archiváři, byl významný archivář, historik. Zabýval se především obdobím třicetileté války a osobností Albrechta z Valdštejna. Velké zájmy měl i o dějiny archivnictví a archivní metodikou. Na oslavu jeho nedožitéch 90. let byl vydán sborník jeho prací a studií.

Natálie Macánová, 463527